

ҚУАНЫШ ОСПАНОВ ПЕН ФАРХАТ ТАСТАМБЕКОВТЫҢ АЙТЫСЫ

ҚУАНЫШ:

Алла деп сөйлемесе балаға сын,
Ассалаумағалейкум! нар Алашым.
Құлагердей шабуға міндеттімін,
Ағайын көмбе жақтан қарағасын.
Намысымды ұстайын байрақ етіп,
Арыс ұлдың біріне балағасын.
Бала қыран самғасын алдарыңда,
Ағайын өзің сыпыр томағасын.

Жүрген соң Қызылжардың етегінде,
Қазақтың маңдай бағы бес елі ме.
Қызылжар деп сапырайын жыр қымызын,
Қасиетіңді жырламай кетемін бе.
Өзіңдей арқалы елім тұрған кезде,
Ешкімге кете қоймас есем мүлде.
Тай байлап жібертін дархан елім,
Қой сұрап келген жанның жетегіне.

Армысың, қариялар жасы жеткен,
Талай белес, қырқаны асып өткен.
Немере мен жиендерін өсірсін деп,
Сүйегін Аллам өзі асыл еткен.
Баталарын күнде берген қабыл етіп,
Аспанын Отанымның ашық еткен.
Дағдарыс ауыр емес сіздер көрген,
Неше зұлмат ағайын қасіреттен.
Бүгінгі ұрпағыңның әнмен жыры,
Ізіңнің садағасы басып өткен.

Студент аруларға арма дедім,
Күлкісімен көңілге күн беретін.
Өзімдей жігіттерге арма дедім,
Сегізінші наурыз келсе мұң көретін.
Студенттік жастықтың лебі ғой,
Джинси киіп жүрмесе мін көретін.
Күн батқанда кешке қарай қолтықтасып,
Би кешіне бармаса сын көретін.
Азын аулақ қалтада жүз теңгесін,
Тоқсынып студенттер мың көретін.
Жатахана жабылса да есіктері,
Өздері күндіз жусап, түнде өретін.
Майеонезді сары майдай нанға жағып,
Қытайдың лапшасымен күн көретін.

Шашыңды бесті айғырдың жалындай ғып,
Көзіңді инномарка фарындай қылып.
Өлеңменен құрбалдыққа шалайын ба,
Кедейдің қыстан шыққан малындай ғып.
Сахнаға шыға келдің айтысуға,
Бойыңды сіреңкенің талындай ғып.
Фархат деп есіміңді неге қойған,
Ұйғырдың діннен безген шалындай ғып.

ФАРХАТ:

Қызылжар құт дарыған қыдыр елім,
Мен қалай сен шап десең сүрінемін.
Абылай ақ туына жиналғанбыз,
Арғы атам сақ пен қыпшақ, түрік едің.
Жылдар өтіп ұлысты тойлаудамыз,
Мереке құтты болсын бүгін елім!
Құлагердің мұрагері болмасам да,
Кісінеп шабатұғын құлын едім.
Ал, ағайын сен қолда мен шабайын,
Алғаш рет топқа түскен құлын едім.

Оранып бүгін елім көк мұнарға,
Жүйріктерді қиқулатып шаптыра ма?
Наурызда арулар көже тасып,
Жігіттердің қарынын тоқ қыла ма.
Қыдырдан қазағыма бата қонып,
Қиындықтың тұманын жоқ қыла ма.
Көкпар тартып, теңге алар кезің келді,
Атына қамшы басып жақсылар да.
Жаратқаннан именсін деп тілейік,
Тексіздермен ағайын бақсылар да.
Ал біздер бір Аллаға сенейікші,
Есігін бұл жұмақтың ашсын Алла!

Бұл айтысқа кәрі мен жасы кепті,
Ағаларым отыр екен асыл текті.
Алдарыңда күйші де емес, биші де емес,
Ақындық өнерімді кәсіп еттім.
Бір Алла мына маған наурызды,
Қуанышпен қарсы алуды нәсіп етті.
Ал ағайын қол соғып қолдап отыр,
Қос құлының Есілдей тасып өтсін.

Балпаң- балпаң басатын,
Жырдан шуақ шашатын.
Ұлыстың ұлы күнінде,
Жырымен қуат шашатын.
Мереке мен құтықтап,
Құшағын елге ашатын.
Қолдап отыр ағайын,
Алдыңа шықты қос ақын.
Ағама енді қарайын,
Өктем жырды бұрайын.
Көкшетаудың қыраны ең,
Қызылжардың ұланы ең.
Бұлбұлдайын сайраған,
Інілермен ойнаған.
Тілімен көсеп отты алған,
Сөзім отыр шоқпардан.
Абзал менің ағам ең,
Көкжал жырға құмар ең,
Алғаш шықтым айтысқа,
Мен балапа, балаң ем.
Тұғырыңа қонайын,
Айналайын ағатай,
Тұсауымды кесіп бер,
Содан кейін шабайын.

ҚУАНЫШ:

Мен бүгін бұл інімді сынайын ба,
Осылай мынау жұртқа ұнайын ба.
Домбырасын бұрамай шыққан ба деп,
Бұл халқың беріліп тұр уайымға.
Домбыраң басқа сөйлейді өзің басқа,
Осылай мына сені ұрайын да.
Сахнада інім болып отырғанда,
Мен саған бір көмекті қылайын ба.
Домбыраңның құлағын емес інім,
Мен сенің құлағыңды бұрайын ба.
Кәрі ешкідей бақырып жатқан кезде,
Домбыраңды мен шертіп тұрайын ба.

Сұлудай сылаңдаса таң самалы,
Арқаға Қызылжар деп жар салады.
Ғашығымдай аңсап бір келген кезде,
Сен едің Қуаныштың аңсағаны.
Қыздың сұлу шашындай аққайыңдар,
Менмұндалап ақынды қарсы алады.

Аққайыңның ұқсаса сұлу қызға,
Бұтағында бұлбұл құс ән салады.
Төсекте маужыраған арудай боп,
Есіліп Есіл суың тамсанады.
Қосылып жырласа да жүз бір ақын,
Көркіңді қалай жырлап тауысады.
Мен үшін мамықтай боп көрінеді,
Аспаныңнан қара тас жаусадағы.

Келдің де сахнадан төріңді алдың,
Мен дағы мұны көріп ери қалдым.
Сызылып сериалдан шығатұғын,
Сен әлде байысың ба, Бериванның?

ФАРХАТ:

Жарамас ақын ұлды билеткенім,
Ініңе сын садағын иректөдің.
Ағам деп мен өзіңді отырғанда,
Жарамас жол ортада күйреткенің.
Мен айтқанда сен шертіп отырғанша,
Жөн болар домбыраны үйреткенің.

Бабадан қалған бізге мол мұраны,
Ұрпақтары көңілге қондырады.
Кешегі Аманжол мен Әлібектей,
Мен дағы үйренемін домбыраны.

Ағамның дей алмаймын бар амалы,
Жарамады маған жаман қарағаны.
Анау-мынау дегенді босқа қаузап
Айыпты інісіне таға алады.
Тұсауымды кес деп ем, кесе алмады,
Енді ағам қалайша шаба алады.
Көкшенің үкілеген көк дөнені,
Тұсауымды кесугеде жарамады.

Қазақ едік жаралған ар- намыстан,
Сондықтан биігімде талғап ұшқам.
Қызылжардың кең маңдай жігіттері,
Құбылаға бет бұруда жаңылмастан.
Қызылжардың қызғалдақтай арулары,
Жүреді имандылықтан жаңылмастан.
Қайсар мінез ақ жаулықты аналарым,
Бойларынан тектілік арылмас жан.
Асқар таудай ақсақал аталарым,

Бата беріп құлынның бағын ашқан.
Солтүстіктің қысындай әкелерім,
Елім десе білеміз жалын құшқан.
Осындай өр ортадан мен шыққанда,
Сен келдің қотыр тайдай жағаласқан.

ҚУАНЫШ:

Мен саған домбыраны үйретемін,
Осылай өлеңіңді күйлі етемін.
Керек десең музыканы қосып қойып,
Сахнада қара жорға билетемін.
Ал енді үйренбесең домбыраны,
Құлағыңнан ұстап ап сүйретемін.

Өлең десе өр едім арымаған,
Жырың бар жүректерге дарымаған.
Қарасаңшы қалқың ұйып жатқан жоқ па,
Бұлбұлды тыңдағандай бәрі маған.
Ілмиіп лақтай боп отырсың ғой,
Енесінің сүтіне жарымаған.

Қазағым қалқым,
Қашаннан нар еді.
Жаратқан иеміз,
Бір өзі жар еді.
Осындай болатын,
Ақынның әлемі.
Ал еді сенде інім,
Көп сөйлеп қиналма.
Кім шығады білмеймін,
Екеуімізден финалға.

ФАРХАТ

Аспаннан Алла нұрын таратқанда,
Қолда қазақ ақынды қарап қалма.
Алдарыңда бір көсіліп шабайыншы,
Қалықтайтын қырандай қанат барда.
Құлынның кісінеген даусы естілсін,
Ұлдарың көмейден жыр боратқанда.
Тәуелсіздік ағайын құтты болсын,
Сыр шертеді тарихи парақтарда.
Алты Алаштың байрағы көтерілді,
Ызғарлы жел рухты оятқанда.
Ұл-қыздарың желтоқсанда жігерленген,
Қызылдар төбетіне талатқанда.
Сан ғасырлық баба арманы орындалды,
Рауандап бейбітшілік таңы атқанда.
Ассалаумағалейкум, Қызылжарым,
Барлығыңды қазақ қылып жаратты, Алла.
Сыйынып алдарыңа шыға келдім,
Өзің енді жар бол деп Жаратқанға.

Бұл заман неге осылай қиындады,
Дағдарыстан санады ел тиындарын.
Тәуелсіздік басыңды қосып жатқан
Ағайын құтты болсын жиындарың.
Амансыз ба қасымдағы жеңгетайым,
Ашылар деп ойлаймын бүгің бағың.
Жеңгеміз қарт Торғайдан келіп отыр,
Текті жан-ау менің енді ұғынғаным.
Адуынды ақынмен айтысқанда,
Жөн болар бір Аллама сиынғаным.
Мен сізбен айтысам деп ойлағанмын,
Келдің де жеребеде жұлып алдың.
Не болса да жазғанын көреміз ғой.
Мен өзім жеңгелерге үйір жанмын.
Айтысуға алыстан кеп отырған,
Жеңгемізге қол соғыңдар, бүгін бәрін.
Айтыстың бисмилласын өзің баста,
Білеміз қызың менен ұлың барын.
Енді тағы жеңгетай шығып қапты,
Қарсам міне тағы бүйір жағың.
Қазақтың санын жеңге көбейте бер,
Көресің ғой бір Алланың бұйырғанын.

БАҒИЛА:

Армысыз, Қызылжардай гүлденген жер,
Қылықты ұл көрген жер, қыз көрген жер.
Қожаберген жыраудың жырыменен,
Тербеліп кербезденіп гүлденген жер.
Қазаққа маңдай алды жазушы ғып,
Ғабит пен Сәбиттейін ұл берген жер.

Ақпейіл, ақ жүректі халқы бар жер,
Өнеркәсіп кенімен даңқы бар жер.
Қызу елпек қайнаған қырманьында,
Сары алтын бидайымен нарқы бар жеп.
Шал ақын өлеңдетіп шалыққан жер,
Қаймағын өлең сөздің қалқыған жер.

Өлеңді Алла берген серік қылдым,
Жырыма жалпы жұртты желіктірдім.
Қаймағы бұзылмаған Қызылжарым,
Сенің болашағыңа сеніп тұрмын.
Ақын деп ат шаптырып шақырған соң,
Ағайын айтысыңа келіп тұрмын.

Еді ғой егемендік басты арманың,
Орындалып күн санап тасқан бағың.
Желтоқсанда буыршын мұзға тайып,
Төккенін ұмытпайық жастар қанын.
Әр ұлтты өз ұланы басқарсын деп,
Білеміз бір ұранның тасталғанын.
Тәуелсіздік қымбатқа түскен бізге,
Қыршыннан қиып беріп жастар жанын.
Мәңгілік болсын осы азаттығың,
Көңілдің қаламаймын ластанғанын.
Қазақ үні алысқа кете бергей,
Мәңгілік жазылсыншы дастандарың.

Ақын деп ардақтаған елім мені,
Айтыста сөзден маржан теріледі.
Талай інім желіккеннің басын алған,
Мен өзім адайлардың келіні едім.
Фариза апалардың жырларынан,
Ерліктің елеулі ізін көріп едім.
Аяғым ауыр деп жатып алмай,
Айтысқа ерлік жасап келіп едім.

Жырымның бар шырынын татып алсам,
Ойымның тұнығына батып алсам.
Мен саған не қылайын тентек қайным,
Сау басыңа сақина сатып алсаң.
Бір бала табамын деп кім болғаным,
Дөңбекшіп үйде басқа жатып алсам.

Жасырын ел ішінде сыр жатпағын,
Дұрыс қой мынау елге үн қатқаның.
Мен күндіз кітап оқып, білім іздеп,
Бойыма білім жинап, жыр сақтадым.
Ал түн болса ұйқымды төртке бөліп,
Сәбиімді бесіктегі құндақтадым.
Қызылжарым құрметтеп шақырғанда,
Жарамас деп ойладым құр жатқаным.

Қарап тұрсам тым болса,
Ұзынша келген бойың жоқ.
Бұл жалғанда қыздарсыз,
Болашақта тойың жоқ.
Қайныға айтар жеңгеңде,
Қалжың көп, қалқам, ойың көп.
Бойдақ жүрген тентегім,
Үйленетін ойың жоқ.

Жырымның күре тамырын,
Байқаймын қайным жалғайсын.
Ақырын ғана отырып,
Қалжыңдарыңды арнайсың.
Қазақтың санын көбейтіп,
Үйленіп қайным алғайсың.

ФАРХАТ:

Үйлен деп жеңгетайым айтып жатсын,
Бұныңыз тамаша бір лебіз болсын.
Айтыс үшін Қызылжарға келіп тұрған,
Жеңгетай жүрген жерім өріс болсын.
Тілейтінім жеңгетай мына саған,
Балаңыз осы жолғы егіз болсын.
Ақын болып, ана болып жүре берші,
Ұл-қызыңыз төрт-төрттен сегіз болсын.

Сіз деп жеңге тілімізді терлетеміз,
Өзілді сізге қарай өрлетеміз.
Үйленермін, жеңгетай, студентпін,

Ролтонмен көңілді кенде етеміз.
Бір басымды зорға асырып жүрген едім,
Үйленсем қалай жеңге күн кешеміз.
Пішінімді өзің де көріп тұрсың,
Қыз қараймай сізге қарай мінгесеміз.
Қызылжардан өзіме сай қыз таба алмадым,
Қостанайдан бір қыз тауып бермесеңіз.

Фархат бүгін көсіліп шабады ғой,
Жеңгесі бір аруды табады ғой.
Сондықтан елім менің дайындалғын,
Көп кешікпей тағы бір той болады ғой.
Адайлардың келіні мықты болад,
Қайныға бір келінді табады ғой.
Ал Қызылжар жеңгеме қолыңды соқ,
Қыз берсе құдағыың болады ғой.

БАҒИЛА:

Айналдым шабатыңнан қысып толған,
Торғайдың аруына асық болған.
Торғай қызы әуенін естігенде,
Алыстағы қыздарға ғашық болған.

Алдыңда желмаядай желер едім,
Сөз маржанын тереңнен терер едім.
Қолымда болса менің барлығы да,
Саған ақ үйіп-төгіп берер едім.
Ақын деген мына сенің атың бар ғой,
Сондықтан бір өзіңе сенер едім.
Қыз біткен мына маған қарап тұрса,
Біреуін саған алып келер едім.

Өр көңіл өрге қарай өрлей тұр-ау,
Төр көңіл төрге қарай төрлей тұр-ау.
Әрі-бері ойлаймын сол қыздарды,
Бір саған сай қайным, келмей тұр-ау.

Ақындар дайын болса қандай сынға,
Қанат қағып биікке самғайсың да.
Алыстан арбаламай қайны жаным,
Қызылжардың бір қызын алмайсың ба?

Халықпен бірге жүріп халық болса-ай,
Алыппен бірге жүріп алып болса-ай.
Қудалыққа бұл жақтан қыз алуға,
Таңат бастап ағаларды алып барсай.

Жеңешең бір қайырымын жасар деймін,
Қалайша қайырымнан қашар деймін.
Дәстен ағаң шешендік тіліменен,
Көңілін құдалардың ашар деймін.
Өнер деген тек өрге өрлетеді,
Ақынды талай төрге төрлетеді.
Таңат ағам термесі шырқап берсе,
Құдалардың көңілін кенде етеді.
Құда мен құдағиды қосып қойып,
Әуеннің бесігінде тербетеді.
Осылай Қызылжардың қызын алсаң,
Мына сенің қайыным нең кетеді?!

ФАРХАТ:

Жеңгеме еркелейін сахнада,
Байқасам Бағиладай аты дара.
Қызылжардан қыз алсам жеңгетайым,
Келін деген олардың аты ғана.
Төркін жақын төсегі жиылмайды,
Олар енді қайын жұртты қатырады.
Сондықтан қайнысына жаны ашыса,
Деп отырмын Торғайға шақыра ма.
Торғай жақтан бір ару алар болсам,
Атанады өзіңдей ақын ана.